สรุปการประเมินผลการจัดรูปที่ดินและจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม
งานจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วังฝั่งซ้าย (แม่ปุง)
ระยะ ๒ จังหวัดลำปาง และงานจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษานครปฐม
(คลอง ๕ ซ้าย ระยะ ๑) จังหวัดกาญจนบุรี

๑. สาระสำคัญของโครงการ

๑.๑ วัตถุประสงค์ของโครงการ

๑) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการส่งน้ำชลประทานจากคลองส่งน้ำชลประทานให้สามารถแพร่กระจายน้ำได้ทั่วถึงทุกแปลงเพาะปลูกอย่างรวดเร็ว สูญเสียน้ำน้อยลง และเกษตรกรได้น้ำตามปริมาณและช่วงเวลาที่พืชต้องการ

๒) สามารถวางแผนการส่งน้ำและการเพาะปลูกได้อย่างมีประสิทธิภาพ และควบคุมเวลาในการส่งน้ำได้ลดปัญหาความขัดแย้งเรื่องน้ำของเกษตรกร และปัญหาการใช้น้ำใต้ดิน

๑.๒ เป้าหมายการดำเนินงาน

โครงการที่ดำเนินการในปี ๒๕๖๑ ทั้งหมด ๗๔ โครงการ แบ่งเป็น งานจัดรูปที่ดิน จำนวน ๓ โครงการ งานปรับปรุงจัดรูปที่ดิน จำนวน ๓ โครงการ งานจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม จำนวน ๕๗ โครงการ และงานปรับปรุงจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม จำนวน ๑๑ โครงการ

โครงการที่ดำเนินการในปี ๒๕๖๒ ทั้งหมด ๙๓ โครงการ แบ่งเป็น งานจัดรูปที่ดิน จำนวน ๓ โครงการ งานปรับปรุงจัดรูปที่ดิน จำนวน ๑๑ โครงการ งานซ่อมแซมจัดรูปที่ดิน ๕ โครงการ งานจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม จำนวน ๖๐ โครงการ และงานปรับปรุงจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม จำนวน ๑๔ โครงการ

๒. การประเมินผลโครงการ

๒.๑ วัตถุประสงค์ของการประเมินผล

เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการจัดรูปที่ดินและจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม

๒.๒ ขอบเขตการประเมินผล

ในการประเมินผล ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔สำนักงานจัดรูปที่ดินกลาง กรมชลประทาน ขอความร่วมมือให้ศูนย์ประเมินผล สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ประเมินผล ๒ เรื่อง คือ

๑) งานจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วังฝั่งซ้าย (แม่ปุง) ระยะ ๒ จังหวัดลำปาง เป็นการจัดระบบน้ำในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๒

๒)งานจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษานครปฐม (คลอง ๕ ซ้าย ระยะ ๑) จังหวัดกาญจนบุรี เป็นการจัดระบบน้ำในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑

๒.๓ ระยะเวลาของข้อมูล

๑) งานจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วังฝั่งซ้าย (แม่ปุง) ระยะ ๒ จังหวัดลำปาง ก่อนมีโครงกาใช้ข้อมูลปีการเพาะปลูก ๒๕๖๐/๖๑ และหลังมีโครงการใช้ข้อมูลปีการเพาะปลูก ๒๕๖๓/๖๔

๒) งานจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษานครปฐม (คลอง ๕ ซ้าย ระยะ ๑) จังหวัดกาญจนบุรี ก่อนมีโครงการใช้ข้อมูลปีการเพาะปลูก ๒๕๕๙/๖๐ และหลังมีโครงการใช้ข้อมูลปีการเพาะปลูก ๒๕๖๒/๖๓

๓. ผลการประเมินผล

๓.๑ สภาพทั่วไปของโครงการ

งานจัดระบบน้ำโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วังฝั่งซ้าย (แม่ปุง) ระยะที่ ๒ ในพื้นที่ โครงการส่วนใหญ่เป็นที่ลาดชัน มีพื้นที่ราบตามแม่น้ำแม่จาง และมีอ่างเก็บน้ำแม่ธิเป็นแหล่งน้ำสำหรับการเพาะปลูก ขาดแคลนน้ำต้นฤดูทำนาปีและฤดูแล้ง ส่วนในกลางฤดูฝน ฝนตกชุกพอสมควร เดิมเกษตรกรทำนาและต้องสูบน้ำเข้านาจากคลองสายหลักเข้าสู่คลองสายรอง และสูบน้ำเข้าสู่แปลงนาทำให้ต้นทุนในการทำนาในส่วนของการสูบน้ำเข้านาค่อนข้างสูง บางครั้งต้องสูบน้ำผ่านแปลงของผู้อื่น ซึ่งทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งเรื่องการใช้น้ำ รวมถึงการระบายน้ำออกจากแปลงนาอีกด้วย

ในพื้นที่โครงการ เป็นการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมมีรูปแบบการจัดการน้ำชลประทานในไร่นาแบบมีคูส่งน้ำโดยก่อสร้างคูส่งน้ำดาดคอนกรีต เพื่อส่งเสริมการแพร่กระจายน้ำจากคลองให้ทั่วถึงทุกแปลงเพาะปลูกของเกษตรกรให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากที่ผ่านมาเกิดการสูญเสียน้ำจากการรั่วซึมในระหว่างการไหลของน้ำในระบบส่งน้ำ ทำให้น้ำไหลเข้าแปลงนาได้สะดวกรวดเร็วมากขึ้น ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการส่งน้ำได้ ทั้งนี้การใช้ประโยชน์จากโครงสร้างพื้นฐานทางการเกษตรที่ได้รับการสนับสนุนนั้น เกษตรกรจะใช้น้ำในฤดูการทำนาปีเพียงอย่างเดียว

งานจัดระบบน้ำโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษานครปฐม (คลอง ๕ ซ้าย ระยะ ๑) ดำเนินการในพื้นที่ ตำบลตะคร้ำเอนอำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี มีรูปแบบการดำเนินการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานทางการเกษตรให้แก่เกษตรกร ประกอบด้วย คูส่งน้ำดาดคอนกรีตและอาคารประกอบ ตกแต่งคูส่งน้ำพร้อมปลูกหญ้าเพื่อป้องกันการกัดเพื่อให้เกษตรกรได้รับน้ำทั่วถึงทุกแปลง สามารถเพาะปลุกตามปริมาณและช่วงเวลาที่พืชต้องการใช้น้ำ ซึ่งสภาพพื้นที่ปัจจุบันส่วนใหญ่เพาะปลูกพืชไร่ เช่น อ้อย ข้าวโพดฝักอ่อน ที่เหลือทำนา และปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์บางส่วน

๓.๒ ปัจจัยนำเข้า (Inputs)

๓.๒.๑งานจัดระบบน้ำโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วังฝั่งซ้าย (แม่ปุง) ระยะที่ ๒ ได้รับการจัดสรร งบประมาณ ทั้งสิ้น ๑๕,๐๐๐,๐๐๐ บาท มีการใช้จ่ายงบประมาณทั้งสิ้น ๑๔ ,๖๕๑,๒๓๑.๖๓ บาท ร้อยละ ๙๗.๖๘ ของงบประมาณที่ได้รับจัดสรร

๓.๒.๒งานจัดระบบน้ำโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษานครปฐม (คลอง ๕ ซ้าย ระยะ ๑) ได้รับการจัดสรรงบประมาณทั้งสิ้นจำนวน ๗,๐๕๘,๗๐๐ บาท มีการใช้จ่ายงบประมาณทั้งสิ้นจำนวน๗ ,๐๕๖,๖๕๔.๐๖ บาท ร้อยละ ๙๙.๙๗ ของงบประมาณที่ได้รับจัดสรร

ซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการในพื้นที่ทั้ง ๒ โครงการ เห็นว่า ปริมาณเจ้าหน้าที่และบุคลากรที่ดำเนินการในพื้นที่มีความเพียงพอในการดำเนินงาน สามารถดำเนินการได้แล้วเสร็จตามกรอบระยะเวลาที่กำหนดของโครงการ รวมทั้งมีการจัดอบรมความรู้ให้แก่เกษตรกรในพื้นที่เรียบร้อยแล้ว

๓.๓ กระบวนการ (Process)

๓.๓.๑ การก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานทางการเกษตร

๑) งานจัดระบบน้ำโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วังฝั่งซ้าย (แม่ปุง) ระยะที่ ๒ สามารถดำเนินการก่อสร้างแล้วเสร็จภายใน ๑ ปี เริ่มการก่อสร้างตั้งแต่วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ ถึงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๒

๒) งานจัดระบบน้ำโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษานครปฐม (คลอง ๕ ซ้าย ระยะ ๑) สามารถดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน ๑ ปี เริ่มการก่อสร้าง ตั้งแต่วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๐ สิ้นสุดการดำเนินการวันที่ ๓๐กันยายน ๒๕๖๑

๓.๓.๒ การอบรมถ่ายทอดความรู้

จากการลงพื้นที่เพื่อประเมินโครงการ พบว่า ทั้ง ๒ โครงการ ได้ดำเนินการจัดอบรมหลักสูตร เวทีประชาคมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในงานจัดรูปที่ดิน ในเรื่องของการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำของสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อสร้างความใจร่วมกันให้แก่สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ ตลอดจนการใช้ประโยชน์จากโครงสร้างพื้นฐานทางการเกษตรที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการ รวมทั้งได้มีการดำเนินการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นที่เรียบร้อยแล้วเพื่อการวางแผนร่วมกันในการจัดสรรน้ำ และดูแลรักษาระบบชลประทานมีการกำหนดหัวหน้าสาย และคณะกรรมการผู้รับผิดชอบดูแลคูส่งน้ำแต่ละสาย เพื่อดูแลการจัดสรรน้ำให้เกษตรกรพร้อมรับแจ้งและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกันกับสมาชิกในแต่ละสาย เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

๓.๔ ผลผลิต (Outputs)

๓.๔.๑ ด้านการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน

๑) งานจัดระบบน้ำโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วังฝั่งซ้าย (แม่ปุง) ระยะที่ ๒ สามารถดำเนินการจัดรูปที่ดิน พื้นที่ ๑๗๑๖ ไร่ ก่อสร้างคูส่งน้ำดาดคอนกรีตได้ความยาว ๑๒๘๘๕ เมตร มีแปลงเกษตรที่อยู่ในโครงการ จำนวน ๓๕๕ แปลงและมีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ จำนวน ๓๕๕ ราย ตามเป้าหมาย

๒) งานจัดระบบน้ำโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษานครปฐม (คลอง ๕ ซ้าย ระยะ ๑) การก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน สามารถดำเนินการกิจกรรมก่อสร้างพื้นที่จัดรูปที่ดินได้ ๑๒๐๕ ไร่ ก่อสร้างคูส่งน้ำดาดคอนกรีตความยาว ๕,๗๓๐เมตรมีแปลงเกษตรที่อยู่ในโครงการ จำนวน ๔๒ แปลง และมีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ ๓๖ ราย(ตารางที่ ๑)

ตารางที่ ๑ ผลผลิตจากการดำเนินงานโครงการ

ประเด็น	โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วังฝั่งซ้าย (แม่ปุง) ระยะที่ ๒ จ.ลำปาง			โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษานครปฐม (คลอง ๕ ซ้าย ระยะ ๑) จ.กาญจนบุรี		
	เป้าหมาย	ผล	ร้อยละ	เป้าหมาย	ผล	ร้อยละ
๑. พื้นที่จัดรูปที่ดิน (ไร่)	๑,๗๐๐	๑,๗๑๖	๑๐๐.๙๔	๗๐๐	๑,๒๐๕	๑๗๒.๑๔
๒. คูส่งน้ำดาดคอนกรีต (เมตร)	๑๒,๘๘๕	๑๒,๘๘๕	๑๐๐.๐๐	๕,๕๐๐	๕,๗๓๐	๑๐๔.๑๘
๓. จำนวนแปลงในโครงการ (แปลง)	๓๕๐	๓๕๕	๑๐๑.๔๓	๓๐	๔๒	๑๔๐.๐๐
๔. เกษตรกรเข้าร่วมโครงการ (ราย)	๓๕๐	๓๕๕	๑๐๑.๔๓	๓๐	๓๖	๑๒๐.๐๐

ที่มา : จากการสำรวจ, ๒๕๖๔

๓.๔.๒ จำนวนกลุ่มผู้ใช้น้ำและการบริหารจัดการกลุ่ม

งานจัดระบบน้ำโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วังฝั่งซ้าย (แม่ปุง) ระยะที่ ๒และ งานจัดระบบน้ำโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษานครปฐม (คลอง ๕ ซ้าย ระยะ ๑) ได้ดำเนินการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำเรียบร้อยแล้ว พื้นที่ละ ๑ กลุ่ม เกษตรกรส่วนใหญ่ที่อยู่ในโครงการเป็นสมาชิกของกลุ่มผู้ใช้น้ำ รวมทั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำได้มีการจัดรอบเวรการใช้น้ำให้แก่สมาชิกและมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาโครงสร้างพื้นฐานที่ได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง

๓.๕ ผลลัพธ์ (Outcomes)

๓.๕.๑ ด้านการใช้ประโยชน์จากโครงสร้างพื้นฐาน

๑) งานจัดระบบน้ำโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วังฝั่งซ้าย (แม่ปุง) ระยะที่ ๒

(๑) พื้นที่รับน้ำของเกษตรกร เปรียบเทียบก่อนและหลังมีโครงการ พบว่า เดิมปริมาณน้ำที่ได้รับจากการสูบในแต่ละครั้ง จะมีการสูญเสียปริมาณน้ำที่ซึมลงสู่พื้นดิน ทำให้ปริมาณน้ำที่ไหลมาถึงแปลงของเกษตรกรไม่เพียงพอ ซึ่งก่อนมีโครงการ เกษตรกรได้รับน้ำอย่างทั่วถึงร้อยละ ๗๑.๐๑ หลังจากมีโครงการมีการก่อสร้างคูรับน้ำดาดคอนกรีตที่ช่วยลดน้ำซึมลงสู่พื้นดินลงได้ ส่งผลทำให้มีปริมาณน้ำไหลไปถึงพื้นที่ของเกษตรกรได้อย่างทั่วถึงเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๘๙.๘๖ ส่วนที่เหลือร้อยละ ๑๐.๑๔ เห็นว่า ปริมาณน้ำยังไหลไปไม่ถึงแปลงของตน โดยให้เหตุผลว่า ผู้ที่มีแปลงตั้งอยู่บริเวณต้นน้ำไม่ค่อยปล่อยน้ำมาตามรอบที่ตกลงกันไว้

(๒) การใช้ประโยชน์จากคูส่งน้ำ หลังจากมีโครงการ เกษตรกรร้อยละ ๙๕.๘๓ ได้ใช้ประโยชน์จากคูส่งน้ำแล้ว โดยในพื้นที่ได้ใช้น้ำจากโครงการในการเพาะปลูกข้าวนาปี ที่เหลือร้อยละ ๔.๑๗ ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์จากคูส่งน้ำ เนื่องจากเป็นเกษตรกรที่มีแปลงเกษตรตั้งอยู่บริเวณปลายน้ำ และได้รับน้ำไม่ทันเวลาตามความต้องการในการเพาะปลูก โดยเกษตรกรให้ความเห็นว่า หากรอน้ำตามรอบเวรจะทำให้การเพาะปลูกล่าช้า จึงต้องสูบน้ำแหล่งน้ำอื่น ๆ หรือจากสระน้ำของตนเอง

(๓) การระบายน้ำลงคูระบายน้ำได้โดยตรง เพื่อระบายน้ำส่วนเกินออกจากแปลงในช่วงที่มีปริมาณน้ำเกินความต้องการของเกษตรกร ซึ่งเป็นคูระบายน้ำที่มีมาตั้งแต่ก่อนมีโครงการแล้ว พบว่า เดิมก่อนมีโครงการ เกษตรกรร้อยละ ๖๕.๗๑ เห็นว่าสามารถระบายน้ำลงคูระบายน้ำได้โดยตรง หลังจากมีโครงการ เกษตรกรเห็นว่าสามารถระบายน้ำลงคูระบายน้ำได้โดยตรงเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๗๙.๔๑ ส่วนที่เหลือร้อยละ ๒๐.๕๙ เกษตรกรเห็นว่า การระบายน้ำออกยังไม่ดี เนื่องจากมีฝนตกมากในช่วงเพาะปลูก ทำให้ไม่สามารถระบายน้ำส่วนเกินออกจากแปลงได้เต็มประสิทธิภาพ

(๔) ปัญหาการขาดแคลนน้ำ เดิมก่อนมีโครงการเกษตรกรในพื้นที่ร้อยละ ๖๓.๗๗ ประสบปัญหาขาดแคลนน้ำทำการเกษตร แต่เมื่อมีการดำเนินโครงการในพื้นที่ เกษตรกรที่ประสบปัญหาขาดแคลนน้ำลดลงร้อยละ ๒๗.๕๔ เหลือร้อยละ ๓๖.๒๓ซึ่งจะเห็นว่าเกษตรกรบางส่วนยังพบปัญหาขาดแคลนน้ำ ซึ่งเป็นเกษตรกรบางส่วนที่มีแปลงตั้งอยู่บริเวณปลายน้ำได้รับน้ำไม่เพียงพอต่อความต้องการ เนื่องจากเกษตรกรที่มีแปลงตั้งอยู่บริเวณต้นน้ำไม่ค่อยปล่อยน้ำมาตามรอบที่ตกลงกันไว้

๕) ปัญหาน้ำท่วม เดิมก่อนมีโครงการ เกษตรกรในพื้นที่โครงการมีปัญหาน้ำท่วมพื้นที่แปลงร้อยละ ๑๑.๗๖ ประสบปัญหาน้ำท่วมแปลงทำการเกษตร เมื่อมีการดำเนินโครงการในพื้นที่พบว่า เกษตรกรที่ประสบปัญหาน้ำท่วมแปลงทำการเกษตรลดลงร้อยละ ๘.๘๒ เหลือร้อยละ ๒.๙๔ ซึ่งจะเห็นว่ายังมีเกษตรกรบางส่วนยังพบปัญหาน้ำท่วม เนื่องจากพื้นที่โครงการเป็นพื้นที่ที่มีฝนตกชุกในฤดูฝน ในช่วงฤดูนาปีจึงมีปริมาณน้ำจำนวนมาก ทำให้คลองส่งน้ำ/คลองระบายน้ำไม่สามารถรองรับปริมาณน้ำได้ทั้งหมด

(๖) การใช้ประโยชน์จากทางลำเลียง ซึ่งเป็นทางลำเลียงที่มีมาตั้งแต่ก่อนมีโครงการแล้ว เปรียบเทียบก่อนและหลังมีโครงการ พบว่า มีการใช้ประโยชน์ทางลำเลียงเพื่อขนส่งปัจจัยการผลิต/ผลผลิต และการสัญจรร้อยละ ๗๖.๙๒ ทั้งก่อนและหลังมีโครงการ ส่วนที่เหลือร้อยละ ๒๓.๐๘ เป็นเกษตรกรที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์จากทางลำเลียง เนื่องจากยังไม่มีทางลำเลียงในแปลงของตนเอง จึงต้องอาศัยทางลำเลียงของแปลงถัดไป

๒) งานจัดระบบน้ำโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษานครปฐม (คลอง ๕ ซ้าย ระยะ ๑)

(๑) พื้นที่รับน้ำของเกษตรกร เปรียบเทียบก่อนและหลังมีโครงการ พบว่า เดิมปริมาณน้ำที่ได้รับจากการสูบในแต่ละครั้ง จะมีการสูญเสียปริมาณน้ำที่ซึมลงสู่พื้นดิน ทำให้ปริมาณน้ำที่ไหลมาถึงแปลงของเกษตรกรไม่เพียงพอ ซึ่งก่อนมีโครงการ เกษตรกรได้รับน้ำอย่างทั่วถึงร้อยละ ๘๔.๘๕ หลังจากมีโครงการมีการก่อสร้างคูรับน้ำดาดคอนกรีตที่ช่วยลดน้ำซึมลงสู่พื้นดินลงได้ ส่งผลทำให้มีปริมาณน้ำไหลไปถึงพื้นที่ของเกษตรกรได้อย่างทั่วถึงเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๑๐๐.๐๐

(๒)การใช้ประโยชน์จากคูส่งน้ำ หลังจากมีโครงการ เกษตรกรร้อยละ ๑๐๐.๐๐ ได้ใช้ประโยชน์จากคูส่งน้ำแล้ว

(๓) การระบายน้ำลงคูระบายน้ำได้โดยตรง เพื่อระบายน้ำส่วนเกินออกจากแปลงในช่วงที่มีปริมาณน้ำเกินความต้องการของเกษตรกร ซึ่งเป็นคูระบายน้ำที่มีมาตั้งแต่ก่อนมีโครงการ พบว่า เดิมก่อนมีโครงการ เกษตรกรร้อยละ ๙๐.๐๐ เห็นว่าสามารถระบายน้ำลงคูระบายน้ำได้โดยตรง หลังจากมีโครงการเกษตรกรเห็นว่าสามารถระบายน้ำลงคูระบายน้ำได้โดยตรงเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๙๓.๑๐ ส่วนที่เหลือร้อยละ ๖.๙๐ เกษตรกรเห็นว่า การระบายน้ำออกยังไม่ดี เนื่องจากมีฝนตกมากในช่วงเพาะปลูก ทำให้ไม่สามารถระบายน้ำส่วนเกินออกจากแปลงได้เต็มประสิทธิภาพ

(๔) ปัญหาการขาดแคลนน้ำ เดิมก่อนมีโครงการเกษตรกรในพื้นที่ร้อยละ ๑๘.๑๘ ประสบปัญหาขาดแคลนน้ำทำการเกษตร แต่เมื่อมีการดำเนินโครงการในพื้นที่ เกษตรกรที่ประสบปัญหาขาดแคลนน้ำลดลงร้อยละ ๘.๕ เหลือร้อยละ ๙.๖๘ซึ่งจะเห็นว่าเกษตรกรบางส่วนยังพบปัญหาขาดแคลนน้ำ โดยจะขาดแคลนน้ำเฉพาะในหน้าแล้งเท่านั้น

(๕) ปัญหาน้ำท่วม เดิมก่อนมีโครงการ เกษตรกรในพื้นที่โครงการมีปัญหาน้ำท่วมพื้นที่แปลงร้อยละ ๓๐.๓๐ ประสบปัญหาน้ำท่วมแปลงทำการเกษตร เมื่อมีการดำเนินโครงการในพื้นที่พบว่าเกษตรกรที่ประสบปัญหาน้ำท่วมแปลงทำการเกษตรเพิ่มขึ้นร้อยละ ๕.๑๘ เป็นร้อยละ ๓๕.๔๘ เนื่องจากพื้นที่โครงการเป็นพื้นที่ที่มีฝนตกชุกในฤดูฝน จึงมีปริมาณน้ำจำนวนมาก ทำให้คลองส่งน้ำ/คลองระบายน้ำไม่สามารถรองรับปริมาณน้ำได้ทั้งหมดโดยเฉพาะแปลงที่ตั้งอยู่บริเวณกลางน้ำ เนื่องจากสภาพพื้นที่เป็นรูปแบบแอ่งกระทะ จึงมีน้ำท่วมอยู่ที่บริเวณดังกล่าวมากกว่าบริเวณอื่น

(๖) การใช้ประโยชน์จากทางลำเลียง ซึ่งเป็นทางลำเลียงที่มีมาตั้งแต่ก่อนมีโครงการ พบว่า ก่อนมีโครงการ มีการใช้ประโยชน์ทางลำเลียงเพื่อขนส่งปัจจัยการผลิต/ผลผลิต และการสัญจรร้อยละ ๙๒.๐๐ เมื่อมีการดำเนินโครงการทำให้เกษตรกรใช้ประโยชน์จากทางลำเลียงลดลงร้อยละ ๐.๓๓ เป็นร้อยละ ๙๑.๖๗ หลังมีโครงการ โดยเกษตรกรให้เหตุผลว่าเนื่องจากมีการก่อสร้างที่ต้องสละที่ดินบางส่วนเพื่อขุดคลอง และปรับทางลำเลียงใหม่ จึงมีพื้นที่ทางลำเลียงน้อยลงเล็กน้อย ส่วนที่เหลือร้อยละ ๘.๓๓ ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์ จากทางลำเลียงเนื่องจากยังไม่มีทางลำเลียงในแปลงของตนเอง จึงต้องใช้ทงลำเลียงของแปลงที่อยู่ถัดไป(ตารางที่ ๒)

ตารางที่ ๒ การใช้ประโยชน์จากโครงสร้างพื้นฐาน

หน่วย : ร้อยละ

ประเด็น	โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วังฝั่งซ้าย (แม่ปุง) ระยะที่ ๒ จ.ลำปาง			โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษานครปฐม (คลอง ๕ ซ้าย ระยะ ๑) จ.กาญจนบุรี		
	ก่อนมีโครงการ	หลังมีโครงการ	การเปลี่ยนแปลง	ก่อนมีโครงการ	หลังมีโครงการ	การเปลี่ยนแปลง
๑. พื้นที่ได้รับน้ำทั่วถึง	๗๑.๐๑	๘๙.๘๖	+๑๘.๘๕	๘๔.๘๕	๑๐๐.๐๐	+๑๕.๑๕
๒. การใช้ประโยชน์จากคูส่งน้ำ	-	๙๕.๘๓	-	-	๑๐๐.๐๐	-

ตารางที่ ๒ การใช้ประโยชน์จากโครงสร้างพื้นฐาน(ต่อ)

หน่วย : ร้อยละ

ประเด็น	โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วังฝั่งซ้าย (แม่ปุง) ระยะที่ ๒ จ.ลำปาง			โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษานครปฐม (คลอง ๕ ซ้าย ระยะ ๑) จ.กาญจนบุรี		
	ก่อนมีโครงการ	หลังมีโครงการ	การเปลี่ยนแปลง	ก่อนมีโครงการ	หลังมีโครงการ	การเปลี่ยนแปลง
๓. การระบายน้ำโดยตรง	๖๕.๗๑	๗๙.๔๑	+๑๓.๗๐	๙๐.๐๐	๙๓.๑๐	+๓.๑๐
๔. ปัญหาการขาดแคลนน้ำ	๖๓.๗๗	๓๖.๒๓	-๒๗.๕๔	๑๘.๑๘	๙.๖๘	-๘.๕
๕. ปัญหาน้ำท่วม	๑๑.๗๖	๒.๙๔	-๘.๘๒	๓๐.๓๐	๓๕.๔๘	+๕.๑๘
๖. การใช้ประโยชน์จากทางลำเลียง	๗๖.๙๒	๗๖.๙๒	๐.๐๐	๙๒.๐๐	๙๑.๖๗	-๐.๓๓

ที่มา : จากการสำรวจ, มีนาคม ๒๕๖๔

๓.๕.๒ ด้านเศรษฐกิจ

งานจัดระบบน้ำโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วังฝั่งซ้าย (แม่ปุง) ระยะที่ ๒

๑) ประสิทธิภาพการใช้ที่ดิน เกษตรกรมีอัตราการใช้ที่ดินร้อยละ ๑๐๐.๐๐ เต็มประสิทธิภาพ ทั้งก่อนและหลังมีโครงการ เนื่องจากมีโครงสร้างพื้นฐานสมบูรณ์ แต่มีปริมาณน้ำต้นทุนเพียงพอต่อการทำนาปีเท่านั้น

๒) ประสิทธิภาพการผลิต

(๑) ผลผลิตต่อหน่วย เกษตรกรในพื้นที่ทำการผลิตข้าว ๑ รอบต่อปีเนื่องจากมีปริมาณน้ำเพียงพอตลอดปีเพาะปลูก ทำให้ได้รับผลผลิตเฉลี่ยเพิ่มขึ้น ๕๒ กิโลกรัมต่อไร่ หรือร้อยละ ๗.๙๓ จากเดิมก่อนมีโครงการเฉลี่ย ๖๕๖ กิโลกรัมต่อไร่ เพิ่มเป็น ๗๐๘ กิโลกรัมต่อไร่หลังจากมีโครงการ

(๒) ค่าใช้จ่ายในการผลิต เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายในการผลิตข้าวนาปีเพิ่มขึ้น ๒๙ บาทต่อไร่ โดยก่อนมีโครงการ เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายในการผลิตเฉลี่ย ๒ ,๙๐๕ บาทต่อไร่ หลังมีโครงการเพิ่มเป็น ๒,๙๓๔ บาทต่อไร่ เนื่องจากเพลี้ยไฟระบาด จึงมีการจ้างแรงงานภาคการเกษตรมากขึ้น ในส่วนของการนำน้ำเข้าแปลง เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายลดลง โดยมีค่าใช้จ่ายในการสูบน้ำลดลงเฉลี่ย ๓๙ บาทต่อไร่

(๓) รายได้หลังหักค่าใช้จ่ายของเกษตรกรในเขตพื้นที่โครงการ หลังมีโครงการ เกษตรกรมีรายได้หลังหักค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ๒๖๑ บาทต่อไร่ หรือร้อยละ ๔๙.๘๑ เนื่องจากได้รับผลผลิตเฉลี่ยเพิ่มขึ้น แม้ว่าราคาผลผลิตเฉลี่ยปรับลดลง จากเดิม ๑๑.๑๕ เป็น ๑๐.๘๐ บาทต่อกิโลกรัม ทำให้เดิมเกษตรกรมีรายได้เฉลี่ยก่อนมีโครงการ ๕๒๔ บาทต่อไร่ มีรายได้เฉลี่ยเพิ่มเป็น ๗๘๕ บาทต่อไร่ หลังจากมีโครงการ

งานจัดระบบน้ำโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษานครปฐม (คลอง ๕ ซ้าย ระยะ ๑)

๑) ประสิทธิภาพการใช้ที่ดิน เกษตรกรในพื้นที่โครงการใช้ประโยชน์จากโครงสร้างพื้นฐานที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการ ทำให้เกษตรกรมีอัตราการใช้ที่ดินในการเพาะปลูกข้าว เพิ่มขึ้นร้อยละ ๐.๓๑ จากเดิมก่อนมีโครงการร้อยละ ๑๙๓.๗๗ เป็นร้อยละ ๑๙๔.๐๘ หลังมีโครงการ ข้าวโพดฝักอ่อนสามารถใช้ที่ดินได้ปีละ ๔ ครั้ง มีประสิทธิภาพการใช้ที่ดินร้อยละ ๔๐๐.๐๐ ทั้งก่อนและหลังมีโครงการ ในขณะที่อ้อยโรงงานและหญ้าเลี้ยงสัตว์ สามารถใช้ที่ดินได้ปีละ ๑ ครั้ง ทำให้มีประสิทธิภาพการใช้ที่ดินร้อยละ ๑๐๐.๐๐ ทั้งก่อนและหลังมีโครงการ

๒) ประสิทธิภาพการผลิต

(๑)ผลผลิตต่อหน่วย(๑ รอบการผลิต)

(๑.๑)ข้าวนาปี เก็บเกี่ยวปีละ ๑ ครั้ง ใช้ระยะเวลาในการปลูกจนเก็บเกี่ยวเฉลี่ย ๔ เดือน ได้รับผลผลิตเฉลี่ยเพิ่มขึ้น ๔๘.๕๔ กิโลกรัมต่อไร่ จากเดิมก่อนมีโครงการเฉลี่ย ๘๓๖.๗๕ กิโลกรัมต่อไร่ เพิ่มเป็น ๘๘๕.๒๙ กิโลกรัมต่อไร่หลังจากมีโครงการ

(๑.๒) ข้าวนาปรัง เก็บเกี่ยวปีละ ๑ ครั้ง ใช้ระยะเวลาในการปลูกจนเก็บเกี่ยวเฉลี่ย ๔ เดือน ได้รับผลผลิตเฉลี่ยเพิ่มขึ้น ๑๘.๙๘ กิโลกรัมต่อไร่ จากเดิมก่อนมีโครงการเฉลี่ย ๘๙๘.๐๘ กิโลกรัมต่อไร่ เพิ่มเป็น ๙๑๗.๐๖ กิโลกรัมต่อไร่หลังจากมีโครงการ

(๑.๓) อ้อยโรงงาน เก็บเกี่ยวปีละ ๑ ครั้ง ใช้ระยะเวลาในการปลูกจนเก็บเกี่ยวเฉลี่ย ๑๒ เดือน ได้รับผลผลิตเฉลี่ยลดลง ๒ ,๕๗๕.๖๘ กิโลกรัมต่อไร่ จากเดิมก่อนมีโครงการเฉลี่ย ๑๐,๒๔๑.๑๘ กิโลกรัมต่อไร่ ลดเป็น ๗ ,๖๖๕.๕ กิโลกรัมต่อไร่หลังจากมีโครงการ เนื่องจากปีที่ทำการสำรวจเกษตรกรไม่ได้เก็บเกี่ยวผลผลิตอ้อยจากต้นอ้อยที่ปลูกใหม่ แต่เป็นต้นอ้อยตอ ๒ ขึ้นไป

(๑.๔) ข้าวโพดฝักอ่อน เก็บเกี่ยวปีละ ๔ ครั้ง ใช้ระยะเวลาในการปลูกจนเก็บเกี่ยวในแต่ละรอบการผลิตเฉลี่ย ๓ เดือน ได้รับผลผลิตเฉลี่ยเพิ่มขึ้น ๓๔๒.๘๑ กิโลกรัมต่อไร่ จากเดิมก่อนมีโครงการเฉลี่ย ๙๓๙.๔๙ กิโลกรัมต่อไร่ เพิ่มเป็น ๑,๒๘๒.๓๐ กิโลกรัมต่อไร่หลังจากมีโครงการ

(๑.๕) หญ้าเลี้ยงสัตว์ เก็บเกี่ยวปีละหลายครั้ง ความถี่ขึ้นอยู่กับเกษตรกรแต่ละราย และบางรายใช้วิธีการเก็บเกี่ยวโดยปล่อยโคนมที่เลี้ยงไว้มาแทะเล็มหญ้า ได้รับผลผลิตเฉลี่ยเพิ่มขึ้น ๒,๐๘๖.๙๖ กิโลกรัมต่อไร่ จากเดิมก่อนมีโครงการ ๑๔ ,๓๑๗.๓๙ กิโลกรัมต่อไร่ เพิ่มเป็น ๑๖ ,๔๐๔.๓๕ กิโลกรัมต่อไร่

(๒) ค่าใช้จ่ายในการผลิต(๑ รอบการผลิต)

(๒.๑) ข้าวนาปี เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายในการผลิตข้าวนาปี ลดลง ๒๖.๖๓ บาทต่อไร่ โดยก่อนมีโครงการ เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายในการผลิตเฉลี่ย ๓ ,๘๔๔.๑๑ บาทต่อไร่ หลังมีโครงการลดเป็น ๓,๘๑๗.๔๘ บาทต่อไร่

(๒.๒) ข้าวนาปรัง เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายในการผลิตข้าวนาปรัง ลดลง ๘๕.๔๓ บาทต่อไร่ โดยก่อนมีโครงการ เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายในการผลิตเฉลี่ย ๓ ,๙๐๖.๖๖ บาทต่อไร่ หลังมีโครงการลดเป็น ๓,๘๒๑.๒๓ บาทต่อไร่

(๒.๓) อ้อยโรงงาน เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายในการผลิตอ้อยโรงงาน ลดลง ๑,๐๕๘.๕๔ บาทต่อไร่ โดยก่อนมีโครงการ เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายในการผลิตเฉลี่ย ๖ ,๐๔๒.๐๘ บาทต่อไร่ หลังมีโครงการลดเป็น ๕,๐๓๓.๕๔ บาทต่อไร่

(๒.๔) ข้าวโพดฝักอ่อน เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายในการผลิตข้าวโพดฝักอ่อนลดลง ๕๒๙.๖๕ บาทต่อไร่ โดยก่อนมีโครงการ เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายในการผลิตเฉลี่ย ๓ ,๖๑๙.๖๐ บาทต่อไร่ หลังมีโครงการลดเป็น ๓,๐๘๙.๙๕ บาทต่อไร่

(๒.๕) หญ้าเลี้ยงสัตว์ เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายในการผลิตหญ้าเลี้ยงสัตว์ลดลง ๑,๑๘๐.๘๗บาทต่อไร่ โดยก่อนมีโครงการ เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายในการผลิตเฉลี่ย ๖ ,๖๖๒.๗๐บาทต่อไร่ หลังมีโครงการลดเป็น ๕,๔๘๑.๘๓บาทต่อไร่

(๓) รายได้หลังหักค่าใช้จ่ายของเกษตรกร (๑ รอบการผลิต)

(๓.๑) ข้าวนาปี เกษตรกรมีรายได้หลังหักค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ๒๔๑.๑๗ บาทต่อไร่ เนื่องจากได้รับผลผลิตเฉลี่ยเพิ่มขึ้น แม้ว่าราคาผลผลิตเฉลี่ยปรับลดลง จากเดิม ๘.๒๕ เป็น ๘.๐๔ บาทต่อกิโลกรัม ทำให้เดิมเกษตรกรมีรายได้เฉลี่ยก่อนมีโครงการ ๓ ,๐๕๙.๐๘ บาทต่อไร่ มีรายได้เฉลี่ยเพิ่มเป็น ๓,๓๐๐.๒๕ บาทต่อไร่ หลังจากมีโครงการ

(๓.๒) ข้าวนาปรังเกษตรกรมีรายได้หลังหักค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ๕๓.๘๐ บาทต่อไร่ เนื่องจากได้รับผลผลิตเฉลี่ยเพิ่มขึ้น แม้ว่าราคาผลผลิตเฉลี่ยปรับลดลง จากเดิม ๘.๔๘ เป็น ๘.๒๗ บาทต่อกิโลกรัมทำให้เดิมเกษตรกรมีรายได้เฉลี่ยก่อนมีโครงการ ๓ ,๗๐๙.๐๖ บาทต่อไร่ มีรายได้เฉลี่ยเพิ่มเป็น ๓,๗๖๒.๘๖ บาทต่อไร่ หลังจากมีโครงการ

(๓.๓) อ้อยโรงงานเกษตรกรมีรายได้หลังหักค่าใช้จ่ายลดลง ๔๑๓.๐๑ บาทต่อไร่ เนื่องจากได้รับผลผลิตเฉลี่ยลดลง แม้ว่าราคาผลผลิตเฉลี่ยปรับเพิ่มขึ้น จากเดิม ๐.๗๙ เป็น ๐.๘๗ บาทต่อกิโลกรัม ทำให้เดิมเกษตรกรมีรายได้เฉลี่ยก่อนมีโครงการ ๒ ,๐๔๘.๔๕ บาทต่อไร่ มีรายได้เฉลี่ยลดลงเป็น ๑,๖๓๕.๔๔ บาทต่อไร่ หลังจากมีโครงการ

(๓.๔) ข้าวโพดฝักอ่อนเกษตรกรมีรายได้หลังหักค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ๑,๕๒๖.๕๖ บาทต่อไร่ เนื่องจากได้รับผลผลิตเฉลี่ยเพิ่มขึ้น แม้ว่าราคาผลผลิตเฉลี่ยปรับลดลง จากเดิม ๑๖.๐๐ เป็น ๑๒.๕๐ บาทต่อกิโลกรัม ทำให้เดิมเกษตรกรมีรายได้เฉลี่ยก่อนมีโครงการ ๑๑ ,๔๑๒.๒๔ บาทต่อไร่ มีรายได้เฉลี่ยเพิ่มเป็น ๑๒,๙๓๘.๘๐ บาทต่อไร่ หลังจากมีโครงการ

(๓.๕) หญ้าเลี้ยงสัตว์ เกษตรกรไม่มีรายได้จากการจำหน่ายหญ้าเลี้ยงสัตว์ เนื่องจากการปลูกหญ้าไว้สำหรับใช้เป็นอาหารโคนม ซึ่งทำให้เกษตรกรลดต้นทุนการเลี้ยงโคนมนอกโครงการจากการปลูกหญ้าเอง(ตารางที่ ๓)

ตารางที่ ๓ ประสิทธิภาพการใช้ที่ดิน ผลผลิต ค่าใช้จ่าย และรายได้ของเกษตรกรในพื้นที่โครงการ

ประเด็น	โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วังฝั่งซ้าย (แม่ปุง) ระยะที่ ๒ จ.ลำปาง			โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษานครปฐม (คลอง ๕ ซ้าย ระยะ ๑) จ.กาญจนบุรี		
	ก่อนมีโครงการ	หลังมีโครงการ	การเปลี่ยนแปลง	ก่อนมีโครงการ	หลังมีโครงการ	การเปลี่ยนแปลง
๑. ประสิทธิภาพการใช้ที่ดิน (ร้อยละ)						
๑.๑ ข้าว	๑๐๐.๐๐	๑๐๐.๐๐	-	๑๙๓.๗๗	๑๙๔.๐๘	+๐.๓๑
ข้าวนาปี	๑๐๐.๐๐	๑๐๐.๐๐	-	๙๖.๙๕	๙๗.๑๐	+๐.๑๕
ข้าวนาปรัง	-	-	-	๙๖.๘๒	๙๖.๙๘	+๐.๑๖
๑.๓ อ้อยโรงงาน	-	-	-	๑๐๐.๐๐	๑๐๐.๐๐	-
๑.๔ ข้าวโพดฝักอ่อน	-	-	-	๔๐๐.๐๐	๔๐๐.๐๐	-
๑.๕ หญ้าเลี้ยงสัตว์	-	-	-	๑๐๐.๐๐	๑๐๐.๐๐	-
๒. ผลผลิต (กก./ไร่/รอบการผลิต)						
๒.๑. ข้าวนาปี	๖๕๖.๐๐	๗๐๘.๐๐	+๕๒.๐๐	๘๓๖.๑๙	๘๘๕.๒๙	+๔๙.๑๐
๒.๒ ข้าวนาปรัง	-	-	-	๘๙๘.๐๘	๙๑๗.๐๖	+๑๘.๙๘
๒.๓ อ้อยโรงงาน	-	-	-	๑๐,๒๔๑.๑๘	๗,๖๖๕.๕๐	-๒,๕๗๕.๖๘
๒.๔ ข้าวโพดฝักอ่อน	-	-	-	๙๓๙.๔๙	๑,๒๘๒.๓๐	+๓๔๒.๘๑
๒.๕ หญ้าเลี้ยงสัตว์	-	-	-	๑๔,๓๑๗.๓๙	๑๖,๔๐๔.๓๕	+๒,๐๘๖.๙๖

ตารางที่ ๓ ประสิทธิภาพการใช้ที่ดิน ผลผลิต ค่าใช้จ่าย และรายได้ของเกษตรกรในพื้นที่โครงการ(ต่อ)

ประเด็น	โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วังฝั่งซ้าย (แม่ปุง) ระยะที่ ๒ จ.ลำปาง			โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษานครปฐม (คลอง ๕ ซ้าย ระยะ ๑) จ.กาญจนบุรี		
	ก่อนมีโครงการ	หลังมีโครงการ	การเปลี่ยนแปลง	ก่อนมีโครงการ	หลังมีโครงการ	การเปลี่ยนแปลง
๓. ค่าใช้จ่ายในการผลิต (บาท/ไร่/รอบการผลิต)						
๓.๑ ข้าวนาปี	๒,๙๐๕.๐๐	๒,๙๓๔.๐๐	+๒๙.๐๐	๓,๘๔๔.๑๑	๓,๘๑๗.๔๘	-๒๖.๖๓
๓.๒ ข้าวนาปรัง	-	-	-	๓,๙๐๖.๖๖	๓,๘๒๑.๒๓	-๘๕.๔๓
๓.๓ อ้อยโรงงาน	-	-	-	๖,๐๙๒.๐๘	๕,๐๓๓.๕๔	-๑,๐๕๘.๕๔
๓.๔ ข้าวโพดฝักอ่อน	-	-	-	๓,๖๑๙.๖๐	๓,๐๘๙.๙๕	-๕๒๙.๖๕
๓.๕ หญ้าเลี้ยงสัตว์	-	-	-	๖,๖๖๒.๗๐	๕,๔๘๑.๘๓	-๑,๑๘๐.๘๗
๔. รายได้หลังหักค่าใช้จ่าย (บาท/ไร่/รอบการผลิต)						
๔.๑ ข้าวนาปี	๕๒๔.๐๐	๗๘๕.๐๐	+๒๖๑.๐๐	๓,๐๕๙.๐๘	๓,๓๐๐.๒๕	+๒๔๑.๑๗
๔.๒ ข้าวนาปรัง	-	-	-	๓,๗๐๙.๐๖	๓,๗๖๒.๘๖	+๕๓.๘
๔.๓ อ้อยโรงงาน	-	-	-	๒,๐๔๘.๔๕	๑,๖๓๕.๔๔	-๔๑๓.๐๑
๔.๔ ข้าวโพดอ่อน	-	-	-	๑๑,๔๑๒.๒๔	๑๒,๙๓๘.๘๐	+๑,๕๒๖.๕๖
๔.๕ หญ้าเลี้ยงสัตว์	-	-	-	-	-	-

ที่มา : จากการสำรวจ, มีนาคม ๒๕๖๔

๓.๕.๓ ด้านสังคม

๑) งานจัดระบบน้ำโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วังฝั่งซ้าย (แม่ปุง) ระยะที่ ๒

การใช้น้ำจากคูส่งน้ำ เกษตรกรร้อยละ๙๑.๓๐ เห็นว่า หลังจากมีการดำเนินโครงการสามารถช่วยลดปัญหาความขัดแย้งเรื่องน้ำทำการเกษตรลงได้ เกษตรกรที่เหลือร้อยละ ๘.๗๐ เห็นว่าหลังมีโครงการยังมีความขัดแย้งเรื่องน้ำอยู่ เนื่องจากเกษตรกรบางส่วนไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงการส่งน้ำ ทำให้เกษตรกรที่มีแปลงเกษตรตั้งอยู่บริเวณต้นน้ำและปลายน้ำเกิดความขัดแย้งกัน

๒) งานจัดระบบน้ำโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษานครปฐม (คลอง ๕ ซ้าย ระยะ ๑)

การใช้น้ำจากคูส่งน้ำ เกษตรกรร้อยละ๘๖.๙๖เห็นว่า หลังจากมีการดำเนินโครงการสามารถช่วยลดปัญหาความขัดแย้งเรื่องน้ำทำการเกษตรลงได้ เกษตรกรที่เหลือร้อยละ ๑๓.๐๔ เห็นว่า หลังมีโครงการยังมีความขัดแย้งเรื่องน้ำอยู่ เนื่องจากเกษตรกรบางส่วนไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงการส่งน้ำในพื้นที่ ทำให้เกษตรกรที่มีแปลงเกษตรตั้งอยู่บริเวณต้นน้ำและปลายน้ำจึงยังมีความขัดแย้งกัน

งานภาคการเกษตรในพื้นที่ เนื่องจากพื้นที่นี้มีการเพาะปลูกหลากหลายชนิด เกษตรกรร้อยละ ๓๒.๒๖ เห็นว่า หลังจากมีการดำเนินโครงการ เกษตรกรเห็นโอกาสในเพาะปลูกพืชได้มากขึ้นในรอบ ๑ ปีการผลิต จากการที่มีน้ำเพื่อการเกษตรเพียงพอ เกษตรกรบางส่วนจึงปรับเปลี่ยน หรือแบ่งพื้นที่บางส่วน เพื่อปลูกข้าวโพดฝักอ่อน ซึ่งเป็นพืชผักที่มีอายุสั้น สามารถเก็บเกี่ยวได้หลายครั้งต่อปี และมีราคาขายค่อนข้างสูง แต่เนื่องจากข้าวโพดฝักอ่อนเป็นพืชที่ต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษกว่าพืชชนิดอื่นที่มีการปลูกในพื้นที่โครงการ รวมทั้งใช้แรงงานจำนวนมากกว่าในการดูแล นอกจากนี้แม้ว่าราคาขายจะสูง แต่ไม่สามารถเชื่อมั่นได้ว่าราคาจะสูงอย่างต่อเนื่อง เกษตรกรในพื้นที่จึงไม่ได้หันมาปลูกข้าวโพดฝักอ่อนทั้งหมด ส่วนเกษตรกรที่เหลือร้อยละ ๖๗.๗๔ เห็นว่าหลังจากมีโครงการ มีงานภาคการเกษตรในพื้นที่เท่าเดิม (ตารางที่ ๔)

ตารางที่ ๔ ผลลัพธ์ด้านสังคมของโครงการ

หน่วย : ร้อยละ

ประเด็น	โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วังฝั่งซ้าย (แม่ปุง) ระยะที่ ๒ จ.ลำปาง	โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษานครปฐม (คลอง ๕ ซ้าย ระยะ ๑) จ.กาญจนบุรี
๑. ปัญหาความขัดแย้งเรื่องน้ำลดลง	๙๑.๓๐	๘๖.๙๖
๒. มีงานภาคการเกษตรเพิ่มขึ้น	-	๓๒.๒๖

ที่มา : จากการสำรวจ, มีนาคม ๒๕๖๔

๓.๕.๔ ความพึงพอใจของเกษตรกร

๑) งานจัดระบบน้ำโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วังฝั่งซ้าย (แม่ปุง) ระยะที่ ๒ เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อโครงการในภาพรวมในระดับมากที่สุด ค่าคะแนนเฉลี่ย ๔.๓๕

๒) งานจัดระบบน้ำโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษานครปฐม (คลอง ๕ ซ้าย ระยะ ๑) เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อโครงการในภาพรวมในระดับมากที่สุด ค่าคะแนนเฉลี่ย ๔.๓๓

๔. ข้อค้นพบและข้อเสนอแนะจากการประเมินผล

๔.๑ งานจัดระบบน้ำโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วังฝั่งซ้าย (แม่ปุง) ระยะที่ ๒

๑) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน พบจุดที่คอนกรีตชำรุด แตกร้าว เนื่องจากเกษตรกรบางรายที่เลี้ยงสัตว์ ปล่อยให้สัตว์ลงไปเหยียบคูคลองเพื่อดื่มน้ำในคลอง โดยทางหน่วยงานได้เข้าไปซ่อมแซมให้เรียบร้อยแล้ว นอกจากนี้ พบว่า บริเวณต้นน้ำบางส่วนคูส่งน้ำตื้นเขิน จึงทำให้น้ำไหลได้ช้าลง ที่เหลือสามารถใช้ประโยชน์จากคูส่งน้ำได้ดี ไม่พบปัญหาใด ๆดังนั้นควรสนับสนุนให้สมาชิกผู้ใช้น้ำพื้นที่ช่วยกันขุดลอกคูคลองอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างความสามัคคี และเป็นการส่งเสริมให้เกษตรกรพึ่งพาตนเองได้

๒) ด้านการบริ หารจัดการน้ำ ปริมาณน้ำไม่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกรในช่วงฤดูการเพาะปลูก โดยเฉพาะเกษตรกรที่มีแปลงตั้งอยู่บริเวณปลายน้ำทำให้ต้องสูบน้ำจากแหล่งอื่นมาใช้ และเกษตรกรที่มีแปลงตั้งอยู่บริเวณต้นน้ำ มีการใช้น้ำเกินรอบเวรของตน ทำให้ ส่งน้ำไปแปลงต่อ ๆ ไป ล่าช้า เกษตรกรบางส่วนจึงเกิดความขัดแย้งกันดังนั้นสมาชิก ควรจัดประชุมเพื่อร่วมรับทราบปัญหาและร่วมกันแก้ไขปรับปรุง ข้อตกลงของกลุ่มให้เหมาะสม ตรงกับความต้องการของสมาชิก

๔.๒ งานจัดระบบน้ำโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษานครปฐม (คลอง ๕ ซ้าย ระยะ ๑)

๑) ด้านโครงสร้างพื้นฐานพบคอนกรีตยุบบางจุดจากน้ำเซาะแรงในหน้าฝน แนวคันคลองไม่เรียบตลอดสาย มีทั้งสูงและต่ำกว่าระดับแปลงเกษตร ทำให้น้ำไหลไม่สะดวกในบาง จุดเกษตรกรจึงต้องสูบน้ำเข้าแปลง นอกจากนี้พบว่า มีน้ำท่วม โดยเฉพาะ แปลงที่ตั้งอยู่บริเวณกลางน้ำ เนื่องจากสภาพพื้นที่เป็นแบบแอ่งกระทะ เกษตรกรจึงไม่สามารถระบายน้ำที่ไม่ต้องการใช้ออกได้สะดวก ดังนั้นควรมีการแก้ไขระดับแปลงกับระดับคูส่งน้ำไม่เท่ากัน โดยปรับระดับใหม่เล็กน้อยให้เหมาะสมมากขึ้น เพื่อให้เกษตรกรสามารถลดค่าใช้จ่ายในการสูบน้ำลงได้

๒) ด้านการบริหารจัดการน้ำ สมาชิกปล่อยน้ำมาในปริมาณมาก น้ำไหลแรงจนล้นคลอง ทำให้น้ำพัดดินและเศษวัชพืชไหลตกลงไปในคูส่งน้ำ ส่งผลให้คูคลองตื้นเขิน ดังนั้นควรบริหารจัดการน้ำภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำให้เป็นไปตามกฎระเบียบของกลุ่มอย่างเคร่งครัด ในส่วนของคูคลองตื้นเขิน ให้หน่วยงานหรือหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำสนับสนุนให้ผู้ใช้ประโยชน์จากคูส่งน้ำร่วมกันขุดลอกคูคลองให้น้ำไหลได้สะดวกอย่างสม่ำเสมอ

ภาพที่ ๑ งานจัดระบบน้ำ โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วังฝั่งซ้าย (แม่ปุง) ระยะ ๒ จ.ลำปาง

ภาพที่ ๒ งานจัดระบบน้ำ โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษานครปฐม (คลอง ๕ ซ้าย ระยะ ๑) จ.กาญจนบุรี